

OSMANLI ARAŖTIRMALARI

II

NeŖir Heyeti — Editorial Board
HALİL İNALCIK — NEJAT GÖYÜNÇ
HEATH W. LOWRY

THE JOURNAL OF OTTOMAN STUDIES

II

İstanbul - 1981

das alte Tor der Festung Wien vermauert ist (Neden Viyana kalesinin eski kapısı duvarla örtüldü, s. 124-126), Das Standbild des Deli Seyyidi Pascha (Deli Seyyidi Paşa'nın heykeli, s. 127-132).

Prof. Teply, her menkibe veya efsane ile ilgili metnin Almanca çevirisini verdikten sonra, hem bunlardaki her ayrıntı üzerinde ayrı ayrı durmağa çalışmakta, hem de bu söylentilerin doğruluk derecelerini çeşitli kaynaklara başvurarak tayine gayret etmekte, bunda da büyük bir başarıya ulaşmaktadır.

Yazar, ayrıca yukarıda belirtilen menkibe ve efsanelerin teker teker incelenmesi ile yetinmemekte, bir sonuç (Schlussbetrachtung) kısmı ile bunları toplu olarak değerlendirmektedir. Bu menkibelerde ve efsanelerde iki tarafın karşılıklı kültürel tesirleri bulunmaktadır. Bu oluşumda Sultan ve İmparator arasında taksim edilmiş olan Macaristan büyük bir rol oynar. Bunda Viyana'dan İstanbul'a, İstanbul'dan Viyana'ya gönderilen elçilik heyetlerinin de katkısı vardır. 1488 ile 1792 arasındaki üçyüz senelik zaman sürecinde İstanbul'a gelenlerin adedinin 130'u bulması, buna karşılık gönderilenlerin de 80-90 civarında olması karşılıklı kültür alış-verişinde hiç de azımsanamıyacak bir miktardır, ayrıca bu heyetlerin bazan 300, 600, hatta 800 kişiden ibaret bulduklarını nazar-ı dikkate almak gerekir. Toplulukların farklı inançlarda olmaları bu kültür değiş-tokuşunda bir engel teşkil etmemektedir. Prof. Teply'nin tesbit ettiği göre, bu anlatılan menkibe ve efsanelerden çoğu Viyana'nın ilk osmanlı kuşatmasına ait olup, kahramanları muharıpler, dervişler veya onlara yakın çevreler teşkil etmektedir.

Eseri, her bahse ait dipnotu listeleri, bibliyografya ve dizin tamamlamaktadır. Prof. Karl Teply, bu yeni kitabı ile bir zamanlar devamlı biribiriyile mücadele eden, fakat bu süre içinde de biribirinin kültüründen etkilenen, halen dost iki milletin hem yekdiğerlerini daha iyi tanımalarına hizmet etmekte, hem de tarihe mal olmuş menkibe ve efsanelerin nasıl incelenmesi ve değerlendirilmesi gerektiğinin mükemmel bir örneğini vermektedir.

Nejat Göyünç

1 *Österreichische Zeitschrift für Volkskunde*, 31 (1977), s. 255-284.

2 «Bericht über den Zug des Groß-Botschafters İbrahim Pascha nach Wien im Jahre 1719», *Sitzungsberichte der phil.-hist. Klasse der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften*, Wien 1908, s. 1-66.

Winfried Schulze, *Reich und Türkengefahr im späten 16. Jahrhundert. Studien zu den politischen und gesellschaftlichen Auswirkungen einer äußeren Bedrohung* (16. yüzyılın geç döneminde İmparatorluk ve Türk tehlikesi. Bir dış tehdidin siyasi ve cemiyet hayatı üzerindeki etkileri hakkında araştırmalar), C.H. Beck yayınevi, München 1978, XVI+418.

Eser, halen Bochum'daki Ruhr Üniversitesi'nde Yeniçağ Tarihi profesörü bulunan Winfried Schulze (doğumu 1942)'nin 1974/75 kış yarıyılında Berlin'-

deki Freie Universität tarafından kabul edilen doğentlik tezine dayanmaktadır. Baskıdan önce üzerinde çalışılmış, bazı bölümleri kısaltılmış, İmparatorluğun malî durumu kısmı eklenmiştir. Eserin hazırlanmasında Viyana'daki Haus-, Hof- und Staatsarchiv ile Hofkammerarchiv'den, Niederösterreich mahallî arşivinden, Graz, Innsbruck, Ljubljana, Münih, Nürnberg, Bamberg, Würzburg, Stuttgart, Ludwigsburg, Augsburg, Frankfurt, Koblenz, Köln, Münster, Detmold, Wolfenbüttel'de bulunan çeşitli arşivlerden, İspanya'da Simancas arşivinden, Avusturya ve Almanya'daki kütüphanelerden faydalanılmıştır. Bu bakımdan, yazarının da belirttiği gibi, eser daha ziyade arşiv araştırmalarına dayanmaktadır.

Schulze çalışmasını beş ana bölümde sergilemektedir, bunlar ayrıca kendi içlerinde alt başlıklarla zenginleştirilmektedir. Birinci bölümde (s. 1-20) tarih araştırmalarının durumuna değinilerek bu çalışmanın gayesi açıklanmaktadır: 16. yüzyılın geç döneminde İç-Avusturya'da mahallî tarihe ait kaynakları inceleyerek dış tehlikelerin tesiri ile bu bölgedeki mahallî devletlerin (beyliklerin) iç bünyesinde yaratılan fevkalâde yoğun meseleleri aydınlatmak, böylelikle de dış tehlikenin bir memleketin iç yapısındaki etkilerine bir örnek vermektir. İç-Avusturya'daki devletçiklerin Alman İmparatorluk Meclisi'ndeki (Reichstage) elçileri inceleme konusu Türk tehlikesinin doğurduğu meseleleri imparatorluğa iletmişler, fakat bu ülkelere yapılması gereken imparatorluk yardımı çarçabuk yeni sorunlar doğurmuştur. Schulze bu çok karmaşık, beraberinde birçok malî sorunları da getiren, idarî yapıda değışikliklere sebep olan, sosyal hayatı değıştiren olaylar demetini kitabının diğer dört ana bölümünde incelemektedir: 16. yüzyılda umumî bir sorun olarak Türk tehlikesi (21-66), İmparatorlukta Türk tehlikesi ve çözüm-buluş (67-222), Türk tehlikesi bahanesi ile alınan vergilerin imparatorlukta tesirleri (223-301), 16. yüzyılın geç döneminde imparatorluğun malî durumu (302-363). Yazar, eserine bütün bu araştırmalarının bir sonucunu da eklemeyi ihmal etmemiştir (364-370). Eserin sonunda faydalanılan 16. ve 17. yüzyıllarda Avrupa'da Türklerle ilgili yayınların ve diğer monografi ve makalelerin listesi bulunmaktadır (371-404).

Prof. Winfried Schulze'nin hem çok engin arşiv malzemesine, hem de aynı ölçüde zengin bir bibliyografyaya dayanan bu nefis, sabırlı ve titiz çalışmasının milletlerarası mukayeseli tarih araştırmalarında müstesna bir yer işgal edeceğinden şüphe edilmemelidir.

Nejat Göyünç